

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

24 OKTOBER 1995

Voorstel van resolutie strekkende tot het openen van een breed maatschappelijk debat over de economische, maatschappelijke, culturele en democratische uitdagingen van de informatiemaatschappij en in het bijzonder van de informatiesnelweg

(Ingediend door de heren Jonckheer en Boutmans)

TOELICHTING

Zowat twee jaar geleden maakte het thema van de informatiesnelwegen een opgemerkte entree in zowel de gespecialiseerde media als de publieksmedia. De opkomst van de informatiesnelwegen (I.S.) werd met veel omhaal van beelden en slogans aangekondigd met de bedoeling de publieke opinie te imponeren. Het gaat evenwel veeleer om een — weliswaar snelle — evolutie en aanpassing van de bestaande netten en technologieën dan om een volkomen nieuwe technologie die de werkplek of de huiskamer plotseling binnendringt. Dat neemt niet weg dat daaraan zo'n grote maatschappelijke, economische, democratische en culturele uitdagingen verbonden zijn dat er op de verschillende beleidsniveaus grondig over moet worden nagedacht indien men de technologieën ten dienste wil stellen van een ambitieus en vernieuwend maatschappelijk project. Voor de overheid is namelijk een beslissende rol weggelegd wanneer het erop aankomt de informatiesnelweg aan te wenden als een middel voor culturele en politieke democratisering en als een waardevol instrument voor de verwezenlijking van een project van duurzame ontwikkeling.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

24 OCTOBRE 1995

Proposition de résolution visant à ouvrir un large débat public sur les enjeux économiques, sociaux, culturels et démocratiques liés à la société de l'information et en particulier aux autoroutes de l'information

(Déposée par MM. Jonckheer et Boutmans)

DÉVELOPPEMENTS

Depuis deux ans environ, le thème des autoroutes de l'information a fait une entrée remarquée dans les médias, aussi bien spécialisés que grand public. L'arrivée des autoroutes de l'information (A.I.), annoncée à grand renfort d'images et de formules censées frapper l'opinion publique, relève pourtant plus d'une évolution et d'une adaptation, certes rapides, des réseaux et des technologies existantes que d'une irruption sur les lieux de travail ou de logement d'une technologie totalement nouvelle. Il n'empêche que l'importance des enjeux sociaux, économiques, démocratiques et culturels qui y sont liés imposent d'en faire un thème de réflexion majeur aux différents niveaux de décision politique dans la mesure où ils ont l'ambition de mettre les technologies au service d'un projet de société ambitieux et novateur. Les pouvoirs publics peuvent en effet jouer un rôle déterminant pour faire des A.I. un outil de démocratisation culturelle et politique et une aide précieuse pour concrétiser un projet de développement soutenable.

De informatiesnelwegen mogen evenwel niet uit hun context worden gelicht. De samenloop van drie technologische ontwikkelingen — informatiesnelwegen, multimedia en aanpassing van de terminals — brengt steeds meer waarnemers ertoe aan te kondigen dat het tijdperk van de informatiemaatschappij is aangebroken. Die informatiemaatschappij wordt verondersteld zich te ontwikkelen op basis van een huwelijk tussen de informatica en de telecommunicatie. Er is een maatschappelijke omwenteling van belang op til.

Een ingrijpende maatschappelijke omwenteling

Maatschappelijke veranderingen zijn het produkt van tal van factoren. In het verleden hebben wetenschappelijke ontdekkingen en de toepassing daarvan in aanzienlijke mate bijgedragen tot een transformatie van de maatschappij. De jongste decennia volgen de belangrijke ontwikkelingen elkaar in alle domeinen van de wetenschap razendsnel op. Die ontwikkelingen hebben voor de samenleving vele gevolgen, die even zo veel uitdagingen inhouden voor de deelnemers aan het maatschappelijk, economisch en politiek leven. Die uitdagingen komen uiteindelijk altijd neer op dezelfde fundamentele vraag: stellen de hoogtechnologische samenlevingen met een geavanceerde wetenschappelijke kennis wel voldoende culturele en politieke middelen ter beschikking om de technische vooruitgang te sturen en te beheersen en zodoende het welzijn van alle bevolkingsgroepen te bevorderen?

Voor al in de biotechnologie en de communicatietechnologie volgen die steeds wisselende uitdagingen elkaar al verscheidene jaren in een bijzonder hoog tempo op. In het Witboek van de Europese Commissie over «Groei, Concurrentievermogen, Werkgelegenheid» staat in dat verband te lezen: «Een combinatie van vele innovaties zorgt voor een grote omschakeling bij de organisatie van de activiteiten in de verhoudingen binnen de maatschappij» (blz. 101), en de tekst vergelijkt die situatie met een nieuwe industriële revolutie.

Beperkt men zich tot de «informatiemaatschappij», dan ziet men dat de belangrijkste uitdagingen inderdaad rechtstreeks de burger en de werknehmer raken. De industriële en financiële uitdagingen zijn aanzienlijk en brengen vandaag steeds meer ondernemingen ertoe transnationale allianties aan te gaan met de bedoeling de verschillende marktsegmenten te bezetten. De nieuwe diensten die worden aangeboden (de «toepassingen») versterken of liggen aan de basis van nieuwe vormen van arbeidsverdeling en arbeidsorganisatie (delocatie, telewerken, flexibiliteit binnen en buiten het bedrijf,...). Traditionele domeinen van de openbare dienstverlening zoals het onderwijs, overwegen nadrukkelijk die nieuwe mo-

Les A.I. ne peuvent cependant être isolées de leur contexte. La rencontre de trois évolutions technologiques (A.I., multimédia et adaptation des terminaux) conduit de plus en plus d'observateurs à annoncer l'entrée dans la société de l'information. Celle-ci est supposée se développer sur base du mariage entre l'informatique et les télécommunications. Un changement social d'importance est en train de se préparer.

Un changement social d'importance

Le changement social est le produit de nombreuses interventions. Dans l'histoire, les découvertes scientifiques et leurs applications ont contribué de manière importante à la transformation des sociétés. Ces dernières décennies, le rythme et l'importance de ces innovations est prodigieux dans tous les domaines des sciences; elles ont des implications sociétales multiples qui représentent autant de défis pour les acteurs sociaux, économiques et politiques. Ces défis tournent finalement toujours autour d'une question fondamentale: les sociétés à haut développement scientifique et technique se donnent-elles les moyens culturels et politiques de choisir et de maîtriser le progrès technique pour améliorer le bien-être de l'ensemble des populations?

Ces défis, sans cesse renouvelés, sont depuis plusieurs années d'une acuité particulière dans les domaines de la biotechnologie et des technologies de communication. Ainsi peut-on lire dans le Livre Blanc de la Commission européenne «Croissance, Compétitivité, Emploi»: «de nombreuses innovations se combinent pour soutenir une mutation majeure dans des activités et des rapports sociaux» (p. 94) et de comparer cette situation à une nouvelle révolution industrielle.

Si l'on se limite au domaine de «la société de l'information», les principaux enjeux concernent effectivement directement citoyens et travailleurs. Les enjeux industriels et financiers sont considérables et donnent lieu actuellement à un vaste mouvement d'alliances transnationales entre entreprises pour l'occupation des différents segments des marchés. Les nouveaux services offerts («les applications») renforcent ou créent de nouvelles répartitions et formes d'organisation du travail (délocalisations, télétravail, formes de flexibilité externe et interne à l'entreprise,...) de même qu'il est explicitement envisagé dans des domaines traditionnels de service public, comme celui de l'éducation, d'utiliser ces

gelijkheden aan te wenden om die activiteiten over te hevelen naar privé-operatoren, zodat de kosten niet meer ten laste komen van de schatkist (*ibid.* blz. 104).

In het licht van die uitdagingen, is het een elementaire democratische vereiste alle betrokken partijen te laten deelnemen aan een debat over het gebruik (de gebruikswaarde) van het technische potentieel en vooral van de daarvan afgeleide toepassingen, te meer daar de overheid bij de ontwikkeling van de informatiemaatschappij een doorslaggevende rol speelt. In de V.S., in Japan en in Europa is het proces zowel op wetenschappelijk en technisch als op regelgevend vlak reeds lang ingezet.

De Europese Unie heeft, onder andere in 1991, verscheidene richtlijnen goedgekeurd, die de sectoren van telecommunicatiediensten voor mededinging hebben opengesteld. De E.U. levert ook een bijdrage via de financiering van O & O-programma's, die streven naar de ontwikkeling van de toepassingen zoals vermeld in het rapport-Bangemann. Tevens werd beslist de infrastructuur in de telecommunicatiesector op 1 januari 1998 te liberaliseren. Eind februari 1995 organiseerde de G-7 in Brussel een vergadering waarop werd gedebatteerd over de aspecten van de wereldhandel waarover tijdens de G.A.T.T.-onderhandelingen geen beslissing is genomen.

Gelet op die ontwikkelingen en ondanks het feit dat de essentiële maatschappelijke gevolgen die deze ontwikkelingen voor onze levenswijze zullen hebben nadrukkelijk worden erkend, moet men toch vaststellen dat die gevolgen tot nu toe nog maar amper werden bestudeerd en nog minder werden besproken. Het actieprogramma van de Commissie bijvoorbeeld wil «groepen van prominente deskundigen» de sociale en culturele gevolgen van de huidige en toekomstige processen laten evalueren en overweegt nu reeds promotieacties om het publiek te overtuigen van de voordelen van de informatiemaatschappij.

Verderop in dit voorstel van resolutie vermelden de indieners in detail de onderwerpen die zij aan bod willen laten komen in een parlementair en in een maatschappelijk debat.

De democratische, culturele, economische en maatschappelijke uitdagingen van de informatiesnelwegen

De ontwikkeling van nieuwe technologieën, de verspreiding en het gebruik van informatie, de buitengewone commerciële mogelijkheden en de kostprijs van de initiële investering: dat alles maakt de informatiesnelwegen tot een bron van de meest verscheiden maatschappelijke uitdagingen. Sommige daarvan — zoals de toegang tot de informatie — zijn niet nieuw, maar worden nu versterkt door de opkomst van de informatiesnelwegen. De I.S. liggen anderzijds rechtstreeks aan de basis van weer andere uitdagingen

nouvelles possibilités pour transférer ces activités vers des opérateurs privés et soulager d'autant les finances publiques (p. 96).

Au vu de ces enjeux, c'est une exigence démocratique élémentaire que d'associer l'ensemble des acteurs à un débat sur l'usage (la valeur d'usage) des potentiels techniques et surtout de leurs applications. Et ceci d'autant que le rôle des acteurs publics pour le développement de la «société de l'information» est loin d'être négligeable. En effet tant aux U.S.A., qu'au Japon, comme en Europe, le processus est largement engagé sur le plan scientifique et technique, comme sur le plan réglementaire.

L'Union européenne a adopté plusieurs directives, notamment en 1991, qui ont ouvert à la concurrence les secteurs des services de télécommunications de même qu'elle intervient via le financement de programme de R & D visant au développement des applications telles qu'indiquées dans le rapport Bangemann; la libéralisation des infrastructures de télécommunications a été décidée pour le 1er janvier 1998. Une réunion du G-7 s'est tenue à Bruxelles en février 1995 pour débattre des aspects commerciaux mondiaux laissés en suspens dans le cadre des négociations du G.A.T.T.

Par rapport à ces évolutions en cours et malgré la reconnaissance explicite des conséquences sociétales essentielles que ces innovations introduiront dans nos modes de vie, il faut bien constater que celles-ci sont actuellement peu investiguées et encore moins largement débattues. Ainsi, par exemple, le programme d'action de la commission prévoit-il de faire apprécier par «des groupes d'experts à haut niveau» les impacts sociaux et culturels des processus en cours ou projetés tout en envisageant dès à présent de mener des actions de promotion pour convaincre le public des bienfaits de la société de l'information.

Dans la suite de cette proposition de résolution, nous détaillons les principales questions dont les signataires souhaitent qu'elles puissent être débattues au Parlement comme dans l'ensemble de la société.

Les enjeux démocratiques, culturels, économiques et sociaux liés aux autoroutes de l'information

Technologies nouvelles, diffusion et utilisation d'informations, fabuleuses opportunités commerciales et hauteur des investissements initiaux, il n'en faut pas plus pour faire des A.I. une source d'enjeux sociétaux les plus divers. Certains de ces enjeux, par exemple celui de l'accès à l'information, ne sont pas nouveaux, mais sont amplifiés par l'émergence des A.I. D'autres, comme ceux qui sont liés à la délocalisation d'activités tertiaires, trouvent directement leur origine dans les A.I. La plupart de ces enjeux appel-

gen, zoals die welke verband houden met de delocatie van tertiaire activiteiten. Voor de meeste uitdagingen is een interventie van de overheid noodzakelijk. Anders dreigt het verschijnsel van de informatiesnelwegen de meest meedogenloze maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste jaren (uitsluiting, toenemende ongelijkheid, isolement van het individu, technologisch analfabetisme,...) nog meer in de hand te werken.

Voorts moet worden opgemerkt dat de uitdagingen, gelet op de grote wisselwerking tussen de maatschappelijke, economische en culturele aspecten van het probleem van de informatiesnelwegen, gedeeltelijk willekeurig werden gegroepeerd.

De culturele en democratische uitdagingen

1. Toegang tot de informatie

De informatiesnelwegen zijn slechts een drager. Doorslaggevend is de inhoud van de informatie die via de informatiesnelwegen beschikbaar wordt, alsook de juridische, technische en culturele toegankelijkheid daarvan. Voortaan zal via de informatiesnelweg veel informatie worden ontsloten. Dat betekent evenwel nog niet dat die informatie daadwerkelijk toegankelijk zal zijn voor een groter aantal mensen (zie hieronder «technologisch analfabetisme»), en evenmin dat de kwaliteit van de beschikbare informatie zal verbeteren. Op politiek vlak zal de uitdaging onder meer bestaan in het doorvoeren van de nodige wettelijke aanpassingen om te kunnen waarborgen dat de essentiële informatie die de burger en de bedrijfswereld interesseert, in goede omstandigheden wordt opgeslagen en juridisch en technisch toegankelijk is.

2. Technologisch analfabetisme

Vandaag wordt 80 pct. van de geschreven informatie «verbruikt» door minder dan 20 pct. van de lezers. Nieuwe methodes voor de opslag van en de toegang tot informatie zullen deze verhouding niet zonder meer omgooien. De grote culturele en economische verschillen die hierachter schuilgaan, dreigen zelfs nog scherper te worden. Hier bestaat de politieke uitdaging er met name in de nodige middelen ter beschikking te stellen (basisonderwijs en speciale opleidingen) om ervoor te zorgen dat de met de informatiesnelweg verband houdende technologieën de aanzet geven tot een democratisering van de toegang tot en het gebruik van informatie en de culturele kloof niet nog breder zouden maken.

3. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Het grote aantal activiteiten in de dagelijkse (zowel persoonlijke als professionele) levenssfeer waarvoor de informatiesnelweg kan worden gebruikt (bankverrichtingen, aankopen, tolgeden op snelwegen,...)

lent une intervention des pouvoirs publics sous peine de voir le phénomène des A.I. renforcer les évolutions sociétales les plus dures de ces dernières années (exclusions, remontée des inégalités, isolement des individus, analphabétisme technologique,...).

Il y a lieu de noter que le regroupement des enjeux est pour partie arbitraire tant sont importantes les interactions entre les facettes sociales, économiques et culturelles de la problématique des A.I.

Les enjeux culturels et démocratiques

1. L'accès à l'information

Les A.I. ne sont qu'un support. L'essentiel c'est le contenu des informations disponibles via les A.I. et leur accessibilité juridique, technique et culturelle. Ce n'est pas parce que beaucoup d'informations seront désormais disponibles via les A.I. qu'un plus grand nombre de citoyens y accèdera effectivement (voir ci-après la question de l'analphabétisme technologique), ni que les informations disponibles seront de meilleure qualité. Parmi les enjeux politiques, on notera: les adaptations légales nécessaires pour garantir le stockage — dans de bonnes conditions — d'informations essentielles intéressant le citoyen et le monde économique et leur accessibilité juridique et technique.

2. L'analphabétisme technologique

Aujourd'hui, 80 p.c. de l'information écrite est «consommée» par moins de 20 p.c. des lecteurs. De nouveaux modes de stockage de l'information et d'accès à celle-ci ne modifieront pas spontanément cette proportion, voire risquent d'aggraver encore les profondes inégalités culturelles et économiques qu'elle traduit. Parmi les enjeux politiques, on notera les moyens à mettre en œuvre (enseignement de base et formations spécifiques) pour assurer que les technologies liées aux A.I. soient sources de démocratisation en matière d'accès et d'utilisation de l'information et ne débouchent pas sur un approfondissement des inégalités culturelles.

3. La protection de la vie privée

Le grand nombre d'activités de la vie courante (privée et professionnelle) susceptibles de recourir aux A.I. (opérations bancaires, achats, péages routiers,...) accroît les risques de «pistage» des ci-

vergroot het risico dat de burgers worden «gevolgd» en dat — al dan niet met commerciële doeleinden — gebruik wordt gemaakt van allerhande informatie waarmee hun profiel kan worden bepaald. Er bestaan weliswaar wetten ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer, meer bepaald door middel van een strenge reglementering van de inhoud en het gebruik van geïnformatiseerde gegevensbestanden, maar de informatiesnelwegen en de technologieën die daarmee verband houden, vergroten het gevaar op ontsporingen. De politieke uitdaging bestaat er met name in zo nodig de vereiste middelen in te zetten, vooral op het stuk van de controle, om de naleving van de wetgeving op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in het raam van de informatiesnelwegen te waarborgen.

4. *Misdaadbestrijding*

De informatiesnelwegen kunnen een werktuig zijn van de witte-boordencriminaliteit. Deze gevolgtrekking ligt zozeer voor de hand dat de Amerikaanse federale regering onlangs heeft voorgesteld bepaalde terminals uit te rusten met een chip waarmee informatie kan worden gecodeerd, terwijl in ruil daarvoor de sleutel tot die code aan de politie zou worden doorgegeven. Gelet op de Amerikaanse politieke traditie werd dat voorstel verworpen. Maar het probleem blijft bestaan en is onrustwekkend. Een van de politieke uitdagingen bestaat erin de politiediensten de middelen te verschaffen waarmee ze kunnen optreden tegen misdadig of onrechtmatig gebruik van de informatiesnelwegen en tegen de misdaden en wanbedrijven die via die snelwegen worden gepleegd.

5. *Toekomst van de openbare televisie-omroepen*

De openbare televisie-omroep wordt geconfronteerd met een aanbod van honderden televisiestations en zal verwickeld raken in een concurrentiestrijd waarin hij het steeds moeilijker dreigt te krijgen om te overleven, behalve wanneer zijn specifieke karakter wordt ge(her)definieerd. De ervaringen in Amerika tonen aan dat de openbare televisie-omroepen interessante marktsegmenten kunnen aanboren. Ze kunnen de informatiesnelwegen aanwenden om bepaalde eigen activiteiten te ontwikkelen die in de sfeer van de openbare dienstverlening liggen, bijvoorbeeld op het vlak van het afstandsonderwijs. De uitdaging voor de beleidsmakers bestaat er hier onder meer in de opdrachten van de openbare televisie-omroep als openbare dienst te (her)definieren tegen de achtergrond van de informatiesnelwegen en de snelle ontwikkeling van het televisieaanbod.

6. *Een cultuurbeleid en een promotiebeleid voor de drie landstalen*

Door de nadruk te leggen op de drager (de technologie) veeleer dan op de boodschap, verliest men het belang van de culturele uitdagingen van de informa-

toyens et d'une utilisation — commerciale ou autre — d'informations diverses permettant de cerner le profil des citoyens. Certes, il existe des législations visant à la protection de la vie privée, notamment via une stricte réglementation du contenu et de l'usage des fichiers informatiques, mais les A.I. et les technologies qui y sont liées augmentent les risques de dérives. Parmi les enjeux politiques, on notera les éventuels moyens à mettre en place, principalement en termes de contrôle, pour assurer le respect de la législation sur la protection de la vie privée dans le cadre des A.I.

4. *La lutte contre la criminalité*

Les A.I. peuvent servir la criminalité en col blanc. Cette évidence est à ce point forte que l'administration fédérale américaine a proposé récemment d'équiper certains terminaux d'une «puce» permettant d'encoder les informations mais en prévoyant, en contrepartie, la fourniture du code à la police. La tradition politique américaine a voulu que cette proposition soit rejetée. Le problème n'en demeure pas moins entier et inquiétant. Parmi les enjeux politiques, on notera les moyens à mettre en œuvre pour permettre aux polices de lutter contre les usages criminels ou délictueux des A.I. ou les crimes et délits opérant via les A.I.

5. *L'avenir des télévisions publiques*

Confrontée à une offre composée de centaines de télévisions, la télévision publique sera soumise à une concurrence qui risque d'être de plus en plus difficile à soutenir, sauf à (re)définir sa spécificité. L'expérience américaine montre qu'il existe des créneaux intéressants pour les télévisions publiques. Les A.I. peuvent servir à développer certaines activités propres, dans l'esprit du service public, par exemple en matière d'enseignement à distance. Parmi les enjeux politiques, on notera: la (re)définition des missions de service public des télévisions publiques dans le contexte des A.I. et du développement rapide de l'offre télévisuelle.

6. *Une politique culturelle et de rayonnement des trois langues nationales*

À force de mettre en avant le contenant (la technologie) plutôt que le contenu, on en oublie l'importance des enjeux culturels liés à la société de

tiemaatschappij uit het oog: de evolutie in het wezen van de cultuurprodukten, het gebruik van andere talen dan het Engels, enz. Een artikel dat onlangs in *Le Monde Diplomatique* verscheen, besluit met de vraag: «Rest de burger aan het einde van de informatiesnelweg dan nog alleen de keuze tussen een opvoeding door Disney of Bertelsmann, informatie door I.B.M. of Alcatel en ontspanning door A.T.T. of Siemens?» (1).

Daarbij bestaat de politieke uitdaging erin de nodige middelen ter beschikking te stellen om een cultuurbeleid te voeren dat vooral scheppend werk stimuleert.

De sociale uitdagingen

7. Toekomst en inhoud van de universele dienstverlening

Aan de uitbouw van de traditionele telefonie lag het principe ten grondslag van de universele dienstverlening, wat met name moest garanderen dat die nieuwe dienstverlening voor iedereen relatief goed toegankelijk zou zijn. Dat principe heeft weliswaar vaste voet gekregen, maar wordt niettemin op twee manieren uitgehoud: enerzijds door een zonale tarificatie die bepaalde gebruikers *de facto* achterstelt, en anderzijds door het progressieve verbod op kruiselingse subsidies (2). Op de informatiesnelweg zijn talrijke diensten beschikbaar, waardoor opnieuw de vraag rijst hoe aan de universele dienstverlening concrete vorm moet worden gegeven. In de eerste plaats kan dat door middel van de tarificatie van de toegang tot de diensten. Heel concreet betekent zulks dat moet worden bepaald welk telefoontarief zal worden toegepast op iemand uit Rochefort die toegang krijgt tot een gegevensbank die in de zone Brussel is gevestigd. De prijsverschillen tussen de verschillende soorten van communicatie dreigen nog zwaarder door te wegen dan bij de gewone telefonie. Algemeen gezien is het niet de bedoeling de verschillende categorieën van gebruikers een gelijke behandeling op het stuk van de tarieven te garanderen. Een andere vraag die daarbij kan worden opgeworpen is of voor bepaalde essentiële diensten (bijvoorbeeld inzake afstandsonderwijs) de tarieven niet door de overheid zouden moeten worden gecontroleerd. Voor de politiek is in dat opzicht de taak weggelegd

l'information: évolution de la nature des créations culturelles, utilisation des langues autres que l'anglais, etc. Comme conclut un article récemment publié dans *Le Monde Diplomatique*: «Au bout de l'autoroute de l'information, le choix du citoyen se résume-t-il à être éduqué par Disney ou Bertelsmann, informé par I.B.M. ou par Alcatel et divertit par A.T.T. ou par Siemens?» (1).

Parmi les enjeux politiques, on notera: les moyens à mettre en œuvre pour soutenir une politique culturelle, en particulier en matière de création.

Les enjeux sociaux

7. L'avenir et le contenu du service universel

La mise en place de la téléphonie traditionnelle s'est faite en référence au principe du service universel, c'est-à-dire la garantie d'un accès équitable de tous à ce nouveau service. Solidement établi, ce principe est néanmoins doublement affaibli à cause d'une tarification zonale qui, *de facto*, défavorise certains consommateurs et à cause de l'interdiction progressive de la subvention croisée (2). Dès lors que sont disponibles de multiples services sur les A.I., la concrétisation du service universel se pose à nouveau. D'abord par la tarification de l'accès aux services. Très concrètement, il s'agit de savoir quel tarif téléphonique sera appliqué par exemple à une personne de Rochefort qui accède à une banque de données localisée dans la zone de Bruxelles. Les écarts de prix entre les différents types de communication risquent de peser plus encore que dans le cas de la téléphonie classique. D'une manière générale, ne s'agit-il pas d'assurer une égalité de traitement, en particulier tarifaire, entre différentes catégories d'utilisateurs. L'autre enjeu est le suivant: n'y a-t-il pas certains services essentiels (par exemple en matière d'enseignement à distance) qui devraient faire l'objet de tarifications encadrées par les pouvoirs publics? Parmi les enjeux politiques, on notera les politiques et mécanismes de tarification (et de taxation) des services (coût des communications et le prix des services proprement dits) transitant par les A.I. D'une manière générale, on notera également la réflexion qu'il

(1) Asdrad Torres, «Qui tirera profit des autoroutes de l'information?», *Le Monde Diplomatique*, novembre 1994.

(2) Kruiselingse subsidiëring betekent dat minder rendabele activiteiten door andere meer rendabele activiteiten worden gesubsidieerd. Typisch voor de meeste Europese telefoonnetten is, dat ze voor binnenlands telefoonverkeer lange tijd relatief lage tarieven hebben gehanteerd en dat op de internationale communicaties verhaalden. De Europese regelgeving en de internationale concurrentie streven naar een verbod op kruiselingse subsidiëring.

(1) Asdrad Torres, «Qui tirera profit des autoroutes de l'information?», *Le Monde Diplomatique*, novembre 1994.

(2) La subvention croisée est la subvention d'activités moins rentables par d'autres qui le sont plus. Typiquement, la plupart des réseaux de téléphonie européens ont longtemps proposé des tarifs intérieurs relativement faibles en se rattrapant sur les communications internationales. Les règles européennes et la concurrence internationale tendent à interdire la subvention croisée.

het beleid en de regels inzake tarificatie en taxatie te bepalen van de diensten (de kostprijs van de communicaties en de prijs van de eigenlijke diensten) die via de informatiesnelwegen worden doorgestuurd. Voorts zal ook moeten worden nagedacht over een aanpassing van de fiscaliteit aan een maatschappij waar het immateriële een steeds groter deel van de produktie en consumptie gaat uitmaken.

8. *Delocatie van informatiediensten*

De delocatie van informatiediensten, die al volop aan de gang is, dreigt meer sociale schade te veroorzaken en nog moeilijker controleerbaar te zijn dan de industriële delocaties. Hoewel iedereen al wel heeft gehoord van de codering van de boekhouding van Swissair in Bombay, kan het grote publiek de omvang van dit nieuwe soort delocaties nog niet goed inschatten (voorbeelden: onderhoud in Bangalore (India) van computers die zich in Parijs bevinden, het coderen van de Franse rechtspraak in China, enz.). In zijn verslag aan de Franse Senaat formuleert Jean Arthuis het als volgt: «De toepassing van een douanetarief dat alleen gebaseerd is op het verkeer van tastbare goederen is in deze gedematerialiseerde en gemondialiseerde economie volkomen uit de tijd (...). Bijgevolg is het van belang een specifieke belastingregeling in te voeren voor het grensoverschrijdend verkeer van immateriële goederen.

Die regeling onderstelt een statistisch overzicht van de gegevensstromen die bijvoorbeeld via de communicatiesatellieten kunnen worden uitgewisseld. Op juridisch vlak en op dat van de douane is een ware revolutie nodig om die goederen te kunnen belasten over hun werkelijke waarde, dat wil zeggen de inkoopwaarde ervan voor de Europese ondernemingen»(1). Een van de politieke uitdagingen daarbij is dat maatregelen moeten worden uitgewerkt voor de controle en de wettelijke regeling van de delocatie van de diensten verbonden aan de informatie, alsmede voor de uitvoeringswijzen ervan (aanpassingen van de internationale akkoorden, in het bijzonder in het kader van de pas opgerichte Wereldhandelsorganisatie, wijzigingen van de fiscaliteit van de ondernemingen enz.).

9. *Ontwikkeling en gevolgen van telewerken*

De recente oprichting in België van een vereniging ter bevordering van het telewerken en het streven van de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken om de experimenten met telewerken bij de federale overheid tot een goed einde te brengen, tonen aan dat telewerken vast en zeker een groot actueel thema wordt. Telewerken heeft positieve aspecten

faudra mener pour adapter la fiscalité à une société où l'immatériel occupe une place croissante dans la production et la consommation.

8. *La délocalisation des services liés à l'information*

Déjà largement en route, la délocalisation de services liés à l'information risque de faire plus de dégâts sociaux et d'être plus difficilement contrôlable encore que les délocalisations industrielles. Si tout le monde a déjà entendu parler de l'encodage de la comptabilité de la Swissair à Bombay, ce nouveau type de délocalisations a pris une ampleur qui n'est pas encore bien perçue par le grand public (exemples: la maintenance à Bangalore — Inde — d'ordinateurs situés à Paris, l'encodage de la jurisprudence française en Chine, ...). Comme le précise Jean Arthuis dans son rapport au Sénat français, «L'application d'un tarif douanier uniquement fixé sur les mouvements de biens tangibles est devenu totalement obsolète à l'heure d'une économie dématérialisée et mondialisée (...). Il importe donc en priorité de (se) doter d'un dispositif de taxation spécifique des flux transfrontières des biens immatériels.

Ce dispositif suppose d'appréhender statistiquement les flux d'échanges qui peuvent s'opérer par exemple à travers le canal des satellites de télécommunications. Il rend nécessaire une révolution juridique et douanière pour frapper ces biens sur leur valeur réelle, c'est-à-dire leur valeur d'acquisition par les sociétés européennes»(1). Parmi les enjeux politiques, on notera: l'intérêt de mettre en œuvre des mesures pour contrôler et encadrer la délocalisation des services liés à l'information et sur ses modalités (adaptations des accords internationaux dans le cadre de la nouvelle Organisation Mondiale du Commerce en particulier, modifications de la fiscalité des entreprises, etc.).

9. *Le développement et les conséquences du télétravail*

La création récente, en Belgique, d'une association dont l'objectif est de promouvoir le télétravail et la volonté affichée par le ministre de l'Intérieur et de la fonction publique de mener à bien des expériences de télétravail dans l'administration fédérale indiquent que le télétravail est destiné à devenir un thème d'actualité majeur. Présentant à la fois des aspects

(1) Voorlichtingsverslag van Jean Arthuis over de delocaties, nr. 337, Gewone zitting van de Franse Senaat, 1992-1993.

(1) Rapport d'information fait par Jean Arthuis sur les délocalisations, n° 337, Session ordinaire du Sénat français de 1992-1993.

(bijvoorbeeld de vermindering van het woon-werkverkeer) en negatieve aspecten (bijvoorbeeld het uiteenvallen van werkgemeenschappen, het ontbreken van een scheiding tussen privé-woonplaats en werkplek). Daarom moeten we ons afvragen of telewerken wel kan en op welke manier het in de praktijk moet worden gebracht. De politieke uitdagingen daarbij zijn onder meer dat maatregelen moeten worden genomen (aanpassing van het arbeidsrecht, bescherming van de persoonlijke levenssfeer en van de vakbondsrechten, enz.) om van het telewerken een instrument te maken voor de persoonlijke ontvoogding en voor de ecologische ontwikkeling van de gemeenschap. In België is onlangs de eerste stap in die richting gezet.

10. *Gevaren voor de gezondheid verbonden aan een elektromagnetisch geladen omgeving*

Computers en telecommunicatie-apparatuur dragen bij tot een elektromagnetisch geladen omgeving. Hoewel die twee door de bank niet de belangrijkste opwekkers van elektromagnetisme zijn, mogen de gezondheidsrisico's verbonden aan het snel toenemend gebruik ervan niet worden verwaarloosd, evenmin als de grotere gevaren waaraan bepaalde categorieën van werknemers of gebruikers worden blootgesteld(1). De politieke uitdaging daarbij is dat op het stuk van de elektromagnetische omgeving een striktere wetgeving nodig is.

De economische uitdagingen

11. *Macro-economische gevolgen*

De evolutie naar een meer « immateriële » samenleving heeft talrijke gevolgen voor de economische sector en voor onze beeldvorming over die sector. De verschuivingen in de verdeling van de economische activiteit over de sectoren zullen nog toenemen, de structuur van de vereiste kwalificaties en van de banen in de onderneming zal sterk evolueren.

Hoewel de gevolgen voor de werkgelegenheid nog niet zijn afgewogen, lijkt het erop dat die op korte en middellange termijn veeleer negatief zullen zijn; de werkloosheid zal door de I.S. natuurlijk niet worden opgelost. Ook het verbruik zal evolueren van materieel naar immaterieel, wat een wijziging in de tijdsbesteding van de consumenten zal meebrengen. Tot de politieke uitdagingen behoren het opleidingsbeleid en het lot van de laaggeschoolden, de beleidsvormen inzake de inrichting, de vermindering en de herverdeling van de arbeidstijd die onmisbaar zijn, zowel om een immateriële informatiemaatschappij te doen

positiefs (par exemple: diminution des déplacements de personnes) et négatifs (par exemple: dislocation des communautés de travail, manque de séparation entre les lieux privés et les lieux professionnels), le phénomène du télétravail nécessite à la fois un questionnement sur son opportunité et sur les modalités de mise en œuvre. Parmi les enjeux politiques, on notera les mesures à prendre (adaptation du droit du travail, respect de la vie privée et des droits syndicaux, etc.) pour faire du télétravail un outil de libération personnelle et d'écodéveloppement pour la collectivité. Une première étape vient d'être franchie en Belgique récemment.

10. *Les risques de santé liés à l'environnement électromagnétique*

Les ordinateurs et les télécommunications participent à l'environnement électromagnétique. Même si ces deux composantes ne représentent pas, globalement, les éléments les plus importants de l'environnement électromagnétique, on ne peut négliger les risques de santé liés au développement rapide de leur usage ni les risques plus élevés rencontrés par certaines catégories de travailleurs ou d'utilisateurs(1). Parmi les enjeux politiques, on notera les modifications, dans le sens d'un renforcement, à apporter à la législation applicable en matière d'environnement électromagnétique.

Les enjeux économiques

11. *Les conséquences macroéconomiques*

L'évolution vers une société plus « immatérielle » induit des conséquences multiples sur la sphère économique et la perception que l'on a de celle-ci. Les glissements dans la répartition sectorielle de l'activité économique vont s'accroître, la structure des qualifications et des emplois dans l'entreprise va fortement évoluer.

Même si la balance globale des effets sur l'emploi est incertaine, elle semble plutôt négative à court et à moyen terme; le problème du chômage ne sera pas, d'évidence, résolu par les A.I. La consommation aussi va évoluer du matériel vers l'immatériel; le budget — temps des consommateurs — s'en trouvera modifié. Parmi les enjeux politiques, on notera les politiques de formation et le sort des moins qualifiés, les politiques d'aménagement, de réduction et de redistribution du temps de travail qui sont indispensables à la fois pour faire fonctionner une société de l'information et de l'immatériel (consommer un film ou

(1) Voor nadere details zie: Daniel Comblin, «Électromagnétisme et santé», C.E.F.E., Dossier nr. 2, februari 1994.

(1) Voir, pour plus de détails: Daniel Comblin «Électromagnétisme et santé», C.E.F.E., Dossier n° 2, février 1994.

functioneren (het bekijken van een film of het raadplegen van een encyclopedie op afstand vergt tijd) als om de produktiviteitswinsten billijker te verdelen.

12. *Eigendomsrecht van ieder net en gebruik dat van ieder net wordt gemaakt*

Dat is een zeer belangrijk vraagstuk in België, aangezien, enerzijds, die uitdaging verband houdt met de toekomst van Belgacom en, anderzijds, een gedeelte van het kabeltelevisienet via de gemeenten eigendom is van de overheidssector. Om het belang van die uitdaging aan te tonen, volstaat het te bedenken welk buitenmaats economisch en politiek belang Tractebel zou krijgen mocht die groep, die reeds een deel van de kabeldistributie bezit, morgen een belangrijk aandeelhouder van het geprivatiseerde Belgacom worden. Het probleem van de liberalisering van de kabel (zie de voorstellen van de Commissie) is eveneens van cruciaal belang. Er moet worden voorkomen dat een toestand ontstaat waarbij de diensten met een hoge toegevoegde waarde *de facto* of *de jure* voorbehouden zijn aan privé-kabelmaatschappijen, ten nadele van de openbare operatoren van spraaktelefonie. Het is de taak van de politiek uit te maken welke plaats Belgacom in de I.S. (op het stuk van de technische dragers en de dienstverlening) moet krijgen, of de kabel geliberaliseerd moet worden en wat de institutionele aspecten van de kabeldistributie zijn.

13. *Toegang tot het net*

De economische of institutionele regels die worden ingesteld, mogen er niet toe leiden dat geen toegang tot het net wordt verleend aan essentiële diensten (bijvoorbeeld afstandsonderwijs) of aan verleners van identieke of verschillende diensten. Bij de politieke uitdagingen vinden we de regelingen die moeten worden uitgewerkt om op een haalbare manier de toegang tot wezenlijk geachte diensten te waarborgen (zie uitdaging nr. 7) en de normen die moeten worden uitgevaardigd om de onderlinge koppeling tussen de netten te waarborgen.

14. *Levering van de infrastructuur (netwerk en terminals)*

De uitdaging inzake de materiële netwerken sluit gedeeltelijk aan bij de eerste uitdaging. Hierbij rijst het probleem van de mededinging of de complementariteit van de telefoon- en kabeldistributienetwerken. Ruimer gezien kan de uitdaging als volgt worden geformuleerd: welke terminalsysteem zullen het halen en wie zullen de leveranciers zijn? Bij de politieke uitdagingen horen het normenbeleid en het industriële beleid die moeten zorgen voor het behoud van de marktaandelen, de economische oorlog die daardoor zal ontstaan tussen de E.U., de V.S. en Japan, de eventuele verspreiding van terminals tegen

consulter une encyclopédie à distance demande du temps) et redistribuer plus équitablement les gains de productivité.

12. *La propriété des réseaux et l'usage qui sera fait de chaque réseau*

Cet enjeu est particulièrement important en Belgique dans la mesure où, d'une part, il est lié à l'avenir de Belgacom et où, d'autre part, une partie du réseau de télédistribution est propriété du secteur public via les communes. Pour montrer toute l'importance de cet enjeu, imaginons le poids économique-politique démesuré qui pourrait être celui de Tractebel si ce groupe, déjà partie prenante d'une partie de la télédistribution, devenait demain un actionnaire important d'une Belgacom privatisée. La question de la libéralisation du câble (voir les propositions de la Commission) est également cruciale. Il faut aussi éviter une situation où les services à haute valeur ajoutée seraient *de facto* ou *de jure* réservés à des câblo-distributeurs privés au détriment des opérateurs publics de téléphonie vocale. Parmi les enjeux politiques, on notera la place de Belgacom dans les A.I. (en termes de supports techniques et de prestation de services), la libéralisation du câble, les aspects institutionnels de la câblo-distribution.

13. *L'accès au réseau*

Il ne faudrait pas que les règles économiques ou institutionnelles qui auront cours aboutissent à empêcher l'accès au réseau de services jugés essentiels (par exemple l'enseignement à distance) ou de prestataires de services identiques ou différents. Parmi les enjeux politiques, on notera les mécanismes à mettre en place pour garantir de manière viable l'accès de services jugés essentiels (voir l'enjeu n° 7), les normes qu'il faudra édicter pour assurer l'interconnection entre réseaux.

14. *La fourniture de l'infrastructure (réseau et terminaux)*

En ce qui concerne les réseaux physiques, cet enjeu rejoint pour partie le premier. C'est la question de la concurrence ou de la complémentarité des réseaux de téléphonie et de câblo-distribution. Mais plus largement, l'enjeu est le suivant: quels sont les systèmes de terminaux qui s'imposeront et quels en seront les fournisseurs? Parmi les enjeux politiques, on notera la politique de normes et la politique industrielle à mettre en place pour garder des parts de marché et la guerre économique qui en résulte entre l'U.E., les U.S.A. et le Japon, la diffusion éventuelle de terminaux à prix démocratiques (du type Minitel en

voor iedereen betaalbare prijzen (zoals Minitel in Frankrijk), het beleid inzake de overheidsbestellingen voor het uitrusten van de besturen, scholen, bibliotheken enz.

15. *Opkomst en vestigingsplaats van de dienstverleners die van de I.S. gebruik maken*

Wanneer de basisinvesteringen achter de rug zijn, zal het wezenlijke deel van de economische activiteit voor rekening komen van de verleners van diensten met een toegevoegde waarde. Daarbij moet een cruciale vraag worden gesteld: zal een voldoende groot gedeelte van die activiteiten in België worden gevestigd? Bij de politieke uitdagingen is er de noodzaak om een steunbeleid uit te werken (hulp bij het onderzoek, hulp bij investeringen,...) voor de verlening van diensten met een toegevoegde waarde en, in voorkomend geval, de wijze waarop een dergelijk beleid moet worden uitgevoerd, zonder daarbij het beleid en de regelingen inzake de tarifiering en de verdeling van de inkomsten te vergeten.

16. *Bescherming van de intellectuele rechten*

De verspreiding van informatie op grote schaal en via verscheidene kanalen maakt de bescherming van de intellectuele rechten natuurlijk niet makkelijker. We moeten in de informatiesector evenwel op onze hoede zijn voor de ontsporing die zich voordoet op het stuk van de patenten op levende organismen. Daarbij maakt de bescherming van een produkt dat valselyk als een uitvinding wordt bestempeld, de ruime toegang tot bepaalde technieken onmogelijk; de bescherming van de intellectuele rechten mag immers de verspreiding van informatie die op politiek, economisch of democratisch gebied van wezenlijk belang wordt geacht, niet vertragen of belemmeren. Tot de politieke uitdagingen rekenen we de middelen die moeten worden aangewend om een juist evenwicht te waarborgen tussen de bescherming van de intellectuele rechten en de toegang tot nuttige en noodzakelijke informatie (bijvoorbeeld informatie uit een wetenschappelijk onderzoek, commerciële gegevens,...), de eventuele aanpassing van de Belgische wetgeving ter zake, de nood aan passende regels ingesteld door middel van Europese richtlijnen en/of G.A.T.T.-akkoorden.

*
* *

Uit de analyse van de gevolgen voor de maatschappij van de opkomst van de informatiesnelwegen komen zestien uitdagingen naar voor. Die kunnen worden ingedeeld in drie grote categorieën:

- 1) de nood aan nieuwe regelgeving,
- 2) een aanpassing van het onderwijs en de opleiding,

France), la politique de commandes publiques pour équiper l'administration, les écoles, les bibliothèques, etc.

15. *L'émergence et la localisation des prestataires de services passant par les A.I.*

Une fois les investissements de base faits, l'essentiel de l'activité économique sera assuré par les prestataires de services à valeur ajoutée. Une question centrale se pose: une part suffisamment importante de ces activités sera-t-elle localisée en Belgique? Parmi les enjeux politiques, la nécessité de mettre en œuvre une politique de soutien (aides à la recherche, aides à l'investissement,...) aux activités de services à valeur ajoutée et, le cas échéant, les modalités d'une telle politique, sans oublier la politique et les mécanismes de tarification et de répartition des recettes.

16. *La protection des droits intellectuels*

La diffusion de l'information sur une grande échelle et par de multiples canaux ne facilite évidemment pas la protection des droits intellectuels. Attention cependant à éviter, dans le secteur de l'information, la dérive observée en matière de brevetage du vivant, c'est-à-dire où la protection de ce qui est fausement qualifié d'une invention empêche un large accès à certaines techniques; il ne faudrait pas, en effet, que la protection des droits intellectuels retarde ou empêche la diffusion d'informations jugées essentielles en termes politiques, économiques ou démocratiques. Parmi les enjeux politiques, on notera les moyens à mettre en œuvre pour assurer un juste équilibre entre la protection des droits intellectuels et l'accès à des informations utiles et nécessaires (par exemple les informations résultant d'une enquête scientifique, des données commerciales,...), l'éventuelle adaptation de la législation belge dans le domaine, la nécessité de règles appropriées via des directives européennes et/ou les accords du G.A.T.T.

*
* *

Seize enjeux ressortent de l'analyse sur les implications sur la société de l'émergence des A.I. Ceux-ci peuvent être regroupés en trois grandes catégories:

- 1) la nécessité de nouvelles régulations,
- 2) une adaptation de l'enseignement et de la formation,

3) een heroriëntering van het ondersteunend beleid (onderzoeksprogramma's, steun bij investeringen en herstructurering,...) op economisch, sociaal en cultureel gebied.

Het belang van die uitdagingen is voor iedereen duidelijk. We stellen evenwel vast:

— dat de rechtstreeks betrokken industriële groepen, die trouwens om nieuwe regelgeving verzoeken, op dit ogenblik een doorslaggevende invloed hebben bij de besluitvorming (bijvoorbeeld de Europese richtlijnen inzake telecommunicatie);

— dat er geen overheidsbeleid is met betrekking tot de inhoud van de informatie die wordt verspreid via de bestaande of de toekomstige netwerken, of tot het gebruik van die netwerken: ook de overheid staart blijkbaar gefascineerd naar het technologische visioen;

— dat de burger geen inspraak krijgt in het debat over de instelling van de informatiemaatschappij: er is geen democratische discussie over de uitdagingen van de informatiesnelwegen, de bespreking wordt toegespitst op de commerciële diensten (video op verzoek, tele-aankopen,...) en op de technologische aspecten.

Twee vergissingen mogen we zeker niet begaan: het onderschatten en het overschatten van de impact van de informatiesnelwegen. In ieder geval zal het beheersen van de uitdagingen verbonden aan de I.S. aantonen dat onze ondernemingen bekwaam zijn om nieuwe technologieën ten dienste te stellen van een groter democratisch en sociaal-economisch welzijn. Er moet derhalve dringend een democratisch debat worden gevoerd.

Uit deze toelichting blijkt duidelijk hoe erg de bevoegdheden versnipperd zijn over de verschillende bevoegdheidsniveaus (Gewest, Gemeenschap, federale Staat).

In het licht van zijn nieuwe samenstelling en bevoegdheden zou de Senaat het initiatief moeten nemen tot een debat dat wordt afgesloten met aanbevelingen aan de Regering. Aldus zou de Senaat zijn rol van reflectiekamer ten volle vervullen en tegelijk een forum bieden aan allerlei maatschappelijke geledingen die rechtstreeks of mogelijk betrokken zijn bij deze veranderingen.

Talrijke Belgische en buitenlandse onderzoekscentra en ook de Europese instellingen buigen zich reeds geruime tijd over deze problematiek. Hun medewerking zou ten eerste gewaardeerd worden.

3) une réorientation des politiques de soutien (programmes de recherche, aides aux investissements et à la reconversion,...), qu'elles soient d'ordre économique, social ou culturel.

L'importance de ces enjeux n'échappera à personne. Pourtant, on doit bien constater:

— l'influence déterminante, dans les décisions prises pour le moment (par exemple, les directives européennes en matière de télécommunications), des groupes industriels directement intéressés, par ailleurs demandeurs de nouvelles réglementations;

— l'absence de politiques publiques visant le contenu des informations distribuées via les réseaux en place ou à venir ou leur usage: les pouvoirs publics aussi semblent fascinés par le mirage technologique;

— l'exclusion du citoyen dans le débat sur la mise en place de la société de l'information: absence de discussions démocratiques sur les enjeux des autoroutes de l'information, concentration du discours sur les services marchands (vidéo à la demande, télé-achats,...) et les aspects technologiques.

Il y a deux erreurs à ne pas commettre: sous-estimer et surestimer l'impact des A.I. En tout état de cause, la maîtrise des enjeux liés aux A.I. témoignera de la capacité de nos sociétés à mettre de nouvelles technologies au service d'un mieux-être démocratique et socio-économique. Un débat démocratique s'impose donc d'urgence.

La lecture des développements ci-dessus indique combien les compétences sont partagées entre les différents niveaux de pouvoir (Région, Communauté, État fédéral).

Pour sa part, le Sénat, au vu de sa nouvelle composition et des compétences qui sont les siennes, devrait prendre l'initiative d'un débat suivi de recommandations à l'intention du Gouvernement. Il remplirait ainsi sa fonction de chambre de réflexion tout en s'ouvrant aux différents acteurs de la société directement ou potentiellement concernés par ces mutations en cours.

De nombreux centres de recherche, belges et étrangers, de même que les institutions européennes travaillent à ces problématiques depuis des années. Il serait particulièrement judicieux de pouvoir compter sur leur concours.

Om die redenen lijkt de instelling van een bijzondere senaatscommissie (art. 31 van het Reglement van de Senaat) ons verantwoord.

*
* *

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

De Senaat,

— oordeelt dat het noodzakelijk is een breed maatschappelijk debat te voeren over de economische, maatschappelijke, culturele en democratische uitdagingen verbonden aan de informatiesnelwegen en, meer in het algemeen, aan de opkomst van wat gemeenzaam de informatiemaatschappij wordt genoemd;

— acht daartoe de instelling noodzakelijk van een bijzondere commissie die een initiatiefverslag moet opstellen;

— verzoekt de Regering bijgevolg

1° binnen drie maanden een verslag te bezorgen met nadere toelichtingen omtrent:

* de respectieve bevoegdheidsdomeinen van de verschillende betrokken overheden,

* de genomen initiatieven (werkgroepen, opdrachten voor verslagen, onderzoeksprogramma's,...),

* de reeds tot stand gebrachte wetswijzingen en de wetten die de Regering nog zal wijzigen om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van de informatiemaatschappij;

2° tevens verslag uit te brengen over:

* het specifieke O & O-programma van de Europese Unie betreffende de informatiemaatschappij en de manier waarop België (in de particuliere en de openbare sector) daaraan wil deelnemen, inzonderheid via steunverlening door de federale en de gewestelijke overheden,

* het onderzoek door de regering van het Groenboek van de Commissie over de liberalisering van de infrastructuur (IIe deel, door de Commissie aangenomen op 25 januari 1995), dat met name betrekking heeft op de universele dienstverlening en de financiering ervan, het toekennen van licenties, het regelen van de concurrentie, de werkgelegenheid, de maatschappelijke aspecten, alsmede de internationale dimensie,

Pour ces raisons, la création d'une commission spéciale du Sénat (art. 31 du Règlement du Sénat) nous paraît se justifier.

Pierre JONCKHEER.

*
* *

PROPOSITION DE RÉOLUTION

Le Sénat,

— estime indispensable un large débat public sur les enjeux économiques, sociaux, culturels et démocratiques liés aux autoroutes de l'information et, plus généralement, à l'émergence de ce qu'il est convenu d'appeler la société de l'information;

— estime à cette fin nécessaire la création d'une commission spéciale chargée de l'élaboration d'un rapport d'initiative;

— demande par conséquent au Gouvernement de lui

1° communiquer dans les trois mois un rapport détaillant:

* les domaines de compétences respectifs des différents pouvoirs concernés,

* les initiatives (groupes de travail, commande de rapports, programmes de recherche,...) déjà prises,

* les modifications législatives déjà intervenues et celles qu'il envisage de modifier pour répondre aux défis de la société de l'information;

2° faire également rapport sur:

* le programme de R & D de l'Union européenne spécifique à la société de l'information et la manière dont la Belgique (secteur public et privé) compte y participer, notamment via les aides publiques fédérales et régionales,

* l'examen fait par le Gouvernement du Livre Vert de la Commission sur la libéralisation des infrastructures (IIe partie approuvée le 25 janvier 1995 par la Commission) portant notamment sur le service universel et son financement, l'octroi des licences, les règles de concurrences, l'emploi, les aspects sociétaux ainsi que la dimension internationale,

* de wijze waarop België deelneemt aan de werkzaamheden van de O.E.S.O. met betrekking tot de problemen inzake de werkomgeving en aan de «groep van prominente deskundigen» waarvan de oprichting door de Europese Commissie in haar actieplan [C.O.M.(94)347] in uitzicht wordt gesteld; de Senaat vraagt onverwijld in kennis te worden gesteld van ieder onderzoek over de werkgelegenheid en de maatschappelijke en culturele aspecten dat door de Europese Commissie wordt gepland.

* la manière dont la Belgique participe aux travaux de l'O.C.D.E. sur les questions d'emploi et d'environnement du travail ainsi que la participation au «groupe d'experts à haut niveau» dont la création est prévue par la Commission européenne dans son plan d'action [C.O.M.(94)347]; le Sénat demande communication sans délai de toutes les études sur les aspects d'emploi, sociétaux et culturels prévues par la Commission européenne.

Pierre JONCKHEER.
Eddy BOUTMANS.